

**BRANCHEANALYSE OM
ANSVARLIGE INVESTERINGER**

DANSKE PENSIONSSKABER & MENNESKE- RETTIGHEDERNE

**Status for indarbejdelsen af FN's
Retningslinjer for Menneskerettigheder og
Erhverv (UNGPs) i 15 pensionskabers
arbejde med ansvarlige investeringer.**

I anledning af 5-året for vedtagelsen af UNGPs d. 16. juni 2011

Af Mellempfolkeligt Samvirke, juni 2016

INDHOLD

- 3 | **OM ANALYSEN**

- 5 | **EFTERLEVELSE AF UNGPS I DANSKE PENSIONSSSELSKABER INVESTERINGER:**
 - 6 | **1. Ambition & politik**
 - 8 | **2. Screening for negative indvirkninger**
 - 9 | **3. Aktivt ejerskab – dialog for forandring**
 - 11 | **4. Åbenhed og dokumentation**
 - 15 | **5. Krav til eksterne samarbejdspartnere**

- 17 | **KONKLUSIONER**

- 19 | **ANBEFALINGER TIL PENSIONSSSELSKABERNE**

- 20 | **BILAG A: Metode**

- 22 | **BILAG B: Svar fra pensionselskaberne**

Analysen er udarbejdet af Mellempfolkeligt Samvirkes Troels Børrild, Seniorrådgiver (Ansvarlig virksomhedsadfærd) og Bjarke Blaabjerg Vestergaard, politisk assistent, fra april-juni 2016. Kan frit kopieres og citeres med tydelig angivelse af kilde. Spørgsmål kan stiles til Troels Børrild på trb@ms.dk eller +45 7731 0027.

OM ANALYSEN

Mellemløst Samvirke (MS) ønsker med denne analyse at bidrage til at belyse status for den danske pensionsbranches efterlevelse af FN's Retningslinjer for Erhverv og Menneskerettigheder ("UN Guiding Principles on Business and Human Rights" – UNGPs¹) i selskabernes arbejde med at sikre ansvarlige investeringer.

Vores analyse er udarbejdet i anledning af, at det den 16. juni 2016 er præcis fem år siden, at UNGPs blev enstemmigt vedtaget i FN's Menneskerettighedsråd med opbakning fra den danske regering og de internationale erhvervsorganisationer.

UNGPs ligger helt i toppen af hierarkiet af internationale retningslinjer for ansvarlig virksomhedsadfærd i forhold til menneskerettighederne. Det understreges af, at vedtagelsen i 2011 førte til, at OECD² og FN's Global Compact³ allerede samme år opdaterede sine retningslinjer for multinationale virksomheder, så de nu inkorporerer UNGPs på menneskerettighedsområdet. Siden fulgte den danske nationale handlingsplan⁴ for at implementere UNGPs, ligesom Danmark ved lov har oprettet Mæglings- og klageinstitutionen for ansvarlig virksomhedsadfærd⁵. Her kan enhver rejse klager over danske virksomheder og investorer, hvis disse skønnes ikke at efterleve OECD's retningslinjer for multinationale selskaber noget sted i verden⁶.

I UNGPs og OECD's retningslinjer for multinationale selskaber⁷ fremgår det, at virksomheder skal respektere menneskerettighederne, hvilket blandt andet betyder, at de skal kende, vise og imødegå deres faktiske og mulige negative indvirkninger på menneskerettighederne, herunder via de virksomheder, som pensionssekselskaberne investerer i.⁸ Som led heri, skal virksomheder bl.a. følge princippet om "nødvendig omhu" (due diligence) på menneskerettighedsområdet, hvilket inkluderer:

*"(...) en evaluering af virksomhedens faktiske og mulige effekt på menneskerettighedsområdet, integration og iværksættelse af eventuelle handlinger i forhold til resultatet af evalueringen, opfølgning på indsatsen samt kommunikation om, hvordan virksomhedens effekt på menneskerettighederne adresseres (...)"*⁹

Det har i flere år været udbredt, at danske pensionssekselskaber¹⁰ arbejder med menneskerettighederne på baggrund af UN Global Compact¹¹ (UNGC) – 10 principper for ansvarlig virksomhedsadfærd. Men har danske pensionssekselskaber bidt mærke i, at deres ambition om at respektere menneskerettighederne i dag kræver langt mere end da de indskrev reference til menneskerettighederne i deres politikker for ansvarlige investeringer? Og har tilpasningen af processerne for at sikre ansvarlige investeringer fulgt trop?

Det bidrager yderligere til forvirringen, at de formelle krav til virksomheder under UN Global Compact er, at de rapporterer om fremdrift i implementeringen – ikke at de efterlever principperne – mens UNGPs opstiller langt højere krav til fx selskabernes effektive risikovurdering, adressering af negative menneskeretseffekter samt åbenhed om indsatsen. Det er således muligt for problematiske virksomheder at leve op til UN Global Compacts formelle krav uden dog at leve op til kravene i UNGPs, som udgør den autoritative definition af alle virksomheder og investorers menneskeretsansvar.

Den danske pensionsbranche havde i 2014 ikke mindre end 2700 milliarder kroner i aktiver¹². I denne analyse indgår 15 af de største pensionssekselskaber; AP Pension, Danica Pension, Industriens Pension, Juristernes og Økonomernes Pensionskasse (JØP), Lærernes Pension, Nordea Liv & Pension, Pensam, Pension Danmark, PFA Pension, PKA, Pædagogernes Pensionskasse (PBU), Sampension, SEB Pension, Topdanmark, og Unipension.

De 15 pensionssekselskaber er blevet analyseret på baggrund af et spørgeskema såvel som en dokumentanalyse af offentlig tilgængelig information.¹³ Vores spørgsmål og pensionssekselskabernes fulde besvarelser kan findes i Bilag B.

Selskaberne har haft mulighed for at kommentere på analysens konklusioner inden udgivelsen.

- 1 http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf
- 2 <http://virksomhedsadfaerd.dk/oecc-retningslinjer>
- 3 <https://www.unglobalcompact.org/>
- 4 <https://evm.dk/nyheder/2014/31-03-14-handlingsplan-for-erhvervs-liv-og-menneskerettigheder>
- 5 <http://virksomhedsadfaerd.dk/>
- 6 http://um.dk/da/~media/UM/Danish-site/Documents/Eksporttraadet/Nyheder_Eksporttraadet/2014/Handlingsplan%20on%20business%20and%20human%20rights_Final.pdf – se side 20-21
- 7 <http://virksomhedsadfaerd.dk/menneskerettigheder - kapitel 1-2>
- 8 http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf - Se UNGP 17 og 21.
- 9 <http://virksomhedsadfaerd.dk/menneskerettigheder - kapitel 4, stk. 10 i kommentarer>
- 10 13 ud af 15 af de adspurgte selskaber nævner UN Global Compact i deres offentligt tilgængelige materiale
- 11 <https://www.unglobalcompact.org/>
- 12 http://www.forsikringogpension.dk/presse/Statistik_og_Analyse/statistik/pension/branchetal/Documents/Aktiver%20for%20pensionsbranchen.pdf
- 13 For yderligere information om den metodiske tilgang til brancheanalyse, se Bilag A.

EFTERLEVELSE AF UNGPs I PENSIONS- SELSKABERS INVESTERINGER

Analysen er struktureret efter centrale led i pensionssekskabernes arbejde med ansvarlige investeringer:

1. Ambition & politik
2. Screening for negative indvirkninger på menneskerettighederne
3. Aktivt ejerskab over for virksomheder, der har negative indvirkninger på menneskerettighederne
4. Åbenhed og dokumentation omkring indsatsen på menneskerettighedsområdet, og
5. Krav til eksterne samarbejdspartnere

1. AMBITION OG POLITIK

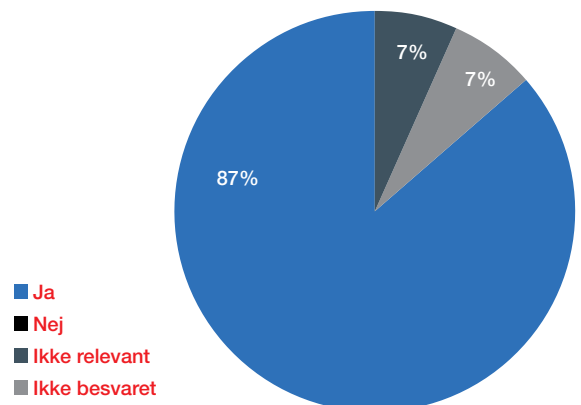
UNGP's og OECD's retningslinjer tilskriver klart, at alle virksomheder formelt har en forpligtelse til at respektere menneskerettighederne ved blandt andet at formulere en politik, som fastlægger selskabets forventninger på menneskerettighedsområdet til alle interne og eksterne aktører med relation til virksomhedens forretningsaktiviteter, produkter og tjenesteydelser. Politikken skal udarbejdes med brug af passende intern og/eller ekstern ekspertise og vedtages på højeste niveau. Den skal desuden reflekteres i underliggende operationelle retningslinjer og procedurer i hele selskabet. Sidst men ikke mindst skal politikken kommunikeres internt og offentliggøres eksternt¹⁵.

Alle pensionsselskaberne har en ambition om at investere med respekt for menneskerettighederne.

Status er, at alle de adspurgte pensionsselskaber har en offentlig politik for ansvarlige investeringer, der udtrykker en ambition om at undgå investeringer i virksomheder, der 'krænker' menneskerettighederne. Som det ses i figur 1, giver næsten alle ligeledes udtryk for, at de i praksis søger at efterleve UNGP's og/eller OECD's retningslinjer på menneskeretsområdet uagtet, om de måtte have indskrevet disse direkte i deres politik for ansvarlige investeringer.

FIGUR 1: BESVARELSE AF SPØRGSMÅL 2

Søger I at efterleve nævnte retningslinjer i praksis selvom de ikke nævnes direkte i jeres politik for (ansvarlige) investeringer?

Note: Statistikken er lavet på baggrund af 15 besvarelser. Besvarelserne er omregnet fra decimaltal til procentvise angivelser, hvilket her medfører en procentvis total på 101%. 1 selskab har "ikke besvaret", 1 selskab har svaret "ikke relevant" og 13 selskaber har svaret "ja".

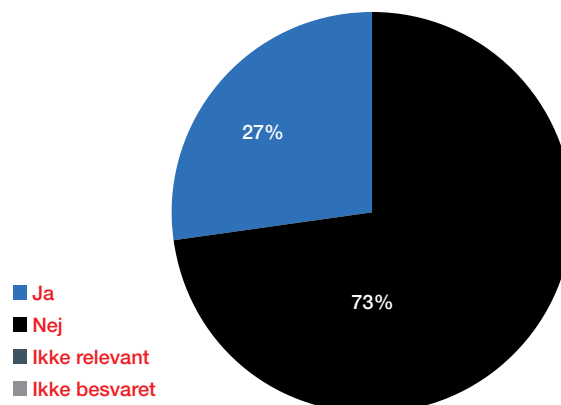
Færre end hver tredje nævner de mest autoritative og krævende retningslinjer på menneskeretsområdet direkte i deres investeringspolitik.

Alle de adspurgte selskaber referer til FN's Global Compact principper eller udvalgte FN-konventioner for menneskerettigheder, som del af rammen for arbejdet med ansvarlige investeringer. Samtidig er der ni pensionselskaber, der omtaler UNGPs eller OECD's retningslinjer i deres offentligt tilgængelige materiale, såsom CSR-rapporter, hjemmeside, årsrapporter eller lignende.

Kun Nordea Liv og Pension, SEB Pension, Pensam og Danica Pension svarer, at de eksplicit nævner UNGPs eller OECD's retningslinjer direkte i deres politik for ansvarlige investeringer. Dog svarer JØP og PFA Pension, at de er i færd med at opdatere deres politikker, som vil komme til at indeholde en ambition om at efterleve UNGPs og OECD's retningslinjer.

FIGUR 2: BESVARELSE AF SPØRGSMÅL 1

Nævner jeres offentligt tilgængelige politik for ansvarlige investeringer eksplicit en ambition om at efterleve OECD's retningslinjer for multinationale selskaber på menneskerettighedsområdet og/eller FN's retningslinjer for Menneskerettigheder og Erhverv?

Note: Statistikken er lavet på baggrund af 15 besvarelser, som er omregnet til procentvise besvarelser. 4 pensionselskaber svarer "ja" og 11 pensionselskaber svarer "nej"

14 http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciples-BusinessHR_EN.pdf - Se UNGPs 16 samt <http://virksomhedsadfaerd.dk/menneskerettigheder> - kapitel 4, stykke 9 i kommentarer
15 Ibid.

2. SCREENING FOR NEGATIVE INDVIRKNINGER

16 <http://virksomhedsadfaerd.dk/menneskerettigheder> – kapitel 4, afsnit 5 samt stykke 10 i kommentarer

17 Ibid. Kommentar stk.

6: "(...) Begrebet 'krænkelser' refererer til den negative indvirkning, som en virksomhed kan have på enkeltpersoners menneskerettigheder."

UNGPs og OECD's retningslinjer indeholder en klar forventning, om at alle virksomheder aktivt undersøger sine mulige og faktiske negative indvirkninger på menneskerettighederne – for efterfølgende at kunne adressere disse. Det er en central del af at udvise såkaldt 'nødvendig omhu' som selskab¹⁶.

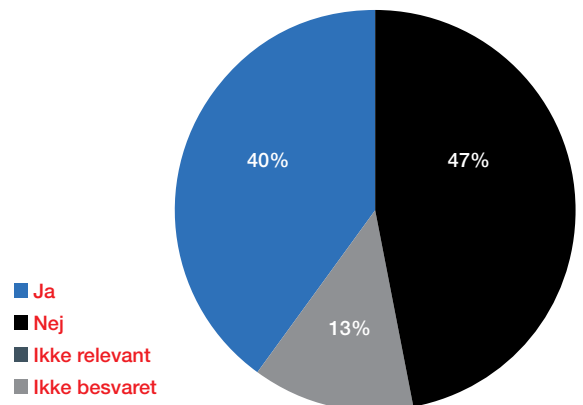
Lidt misvisende anvender den danske oversættelse af OECD's retningslinjer på Erhvervsstyrelsens hjemmeside gennemgående termen 'krænkelser' af menneskerettighederne i modsætning til den engelske version, der fokuserer på 'adverse human rights impacts'. Ved nærmere eftersyn defineres 'krænkelser' dog netop ved "negative indvirkninger" på menneskerettighederne.¹⁷

Alle selskaberne i analysen svarer, at de screener for selskaber, der har negative indvirkninger på menneskerettighederne i forbindelse med deres investeringer. Det sker helt eller delvist ved hjælp af eksterne screeningbureauer. Under halvdelen har dog, ifølge eget udsagn, en skriftlig aftale med deres bureau om at dette skal screene med udgangspunkt i UNGPs og/eller OECDs retningslinjer. Flere svarer, at screeningbureauet i praksis screener ud fra UNGPs.

Alle selskaberne screener for selskaber, der har negative indvirkninger på menneskerettighederne. Under halvdelen af selskaberne kræver på skrift af deres eksterne screeningbureau, at det sker med udgangspunkt i UNGPs og/eller OECD's retningslinjer.

FIGUR 3: SPØRGSMÅL 3

Kræver I skriftligt af jeres eventuelle screeningbureau(er), at de(t) skal screene mulige investeringer med udgangspunkt i efterlevelse af OECD's retningslinjer på menneskerettighedsområdet og/eller UNGP?

Note: Statistikken er lavet på baggrund af 15 besvarelser, som er omregnet fra decimaltal til procentvise besvarelser. 2 selskaber har "ikke besvaret", 6 selskaber har svaret "ja" og 7 selskaber har svaret "nej".

3. AKTIVT EJERSKAB – DIALOG FOR FORANDRING

Ifølge brancheforeningen Forsikring og Pension¹⁸ er såkaldt 'aktivt ejerskab' og dialog med virksomheder en af de foretrukne redskaber til at sikre og fremme ansvarlige investeringer. Tidligere var mange pensionselskaber, ifølge eget udsagn¹⁹, hurtigere til at ekskludere selskaber, der forårsager eller er forbundet til menneskeretskrænkelser, mens de fleste nu søger at påvirke selskaberne gennem dialog. Det er i udgangspunktet i tråd med UNGPs, hvorunder selskaberne forventes at:

*"finde måder til at forebygge eller afhjælpe 'krænkelser' af menneskerettighederne, der gennem forretningspartnere har direkte tilknytning til deres forretningsaktiviteter, produkter eller tjenesteydelser, også selvom de ikke medvirker til 'krænkelsen'"*²⁰

['Krænkelser' er her sat i citationstegn, fordi der mere præcist er tale om 'negative indvirkninger' på menneskers rettigheder. Se fodnote 17]

Det stiller dog samtidig en række krav til kvaliteten af arbejdet med aktivt ejerskab, hvis selskaberne skal leve op til forskrifterne i UNGPs. Disse udstikker nemlig en forventning om effektivt at adressere de negative indvirkninger på menneskerettighederne, som de er forbundet til via deres investeringer. Det rejser endvidere spørgsmålet om, hvornår selskaberne opnår mest ved dialog – og hvornår eksklusion er nødvendig for at leve op til pensionselskabernes menneskeretsansvar under UNGPs. Det vil i praksis være en vurdering fra sag til sag.

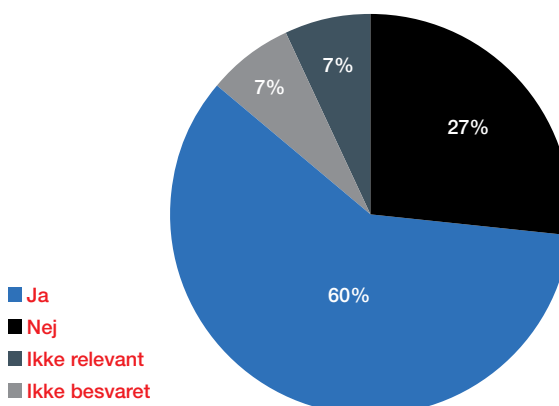
NORM-GRUNDLAG

Som det ses i figur 4 og figur 5 svarer over halvdelen af pensionselskaberne, at de bruger UNGPs og/eller OECD's retningslinjer i deres aktive ejerskabs-dialog med potentielt problematiske selskaber.

60% svarer, at de arbejder systematisk med UNGPs og/eller OECD's retningslinjer, når de gennem dialog søger at påvirke selskaber til at respektere menneskerettighederne.

FIGUR 4: SPØRGSMÅL 4

Følger I systematisk OECD's retningslinjer på menneskerettighedsområdet og/eller UNGP, når I direkte og/eller via tredjepart udøver aktivt ejerskab overfor selskaber, der potentielt ikke lever op til UNGP?

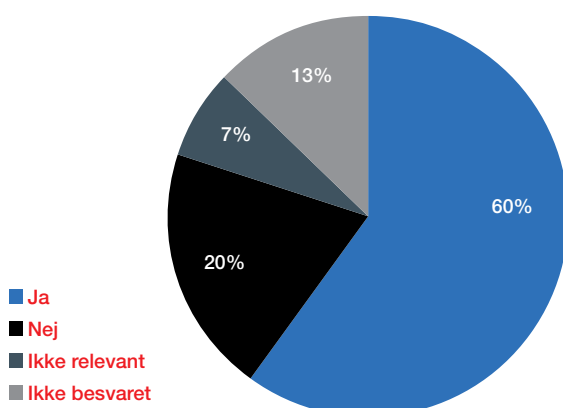

Note: Statistikken er lavet på baggrund af 15 besvarelser. Besvarelsene er omregnet fra decimaltal til procentvise angivelser, hvilket her medfører en procentvis total på 101%. 1 selskab har "ikke besvaret", 1 selskab har svaret "ikke relevant", 4 selskaber har svaret "nej" og 9 selskaber har svaret "ja".

18 <http://finanswatch.dk/Finansnyt/Forsikring/Pension/article7547144>.
19 Ibid.
20 <http://virksomhedsadfaerd.dk/menneskerettigheder – kapitel 4, afsnit 3 samt UNGP 13>.

FIGUR 5: SPØRGSMÅL 4.A

Bruger I OECD's retningslinjer på menneskerettighedsområdet og/eller UNGP som udgangspunkt for dialogen med virksomheder til at vurdere om deres praksis lever op til retningslinjerne?

Note: Statistikken er lavet på baggrund af 15 besvarelser, som er omregnet fra decimaltal til procentvise angivelser. 1 selskab har svaret "ikke relevant", 2 selskaber har "ikke besvaret", 3 selskaber har svaret "nej" og 9 selskaber har svaret "ja".

EKSKLUSIONSGRUNDE

UNGPs tilskriver, at ophør af forretningsforbindelsen til virksomheder, der påvirker menneskerettighederne negativt – via frasal og evt. eksklusion – bør anses som et instrument, selskaberne kan tage i brug, når fx kritisk dialog ikke bærer frugt.²¹

Da UNGPs definerer virksomheders ansvar for at respektere menneskerettighederne, er de relevante at anvende som grundlag for, om et selskab bør ekskluderes.

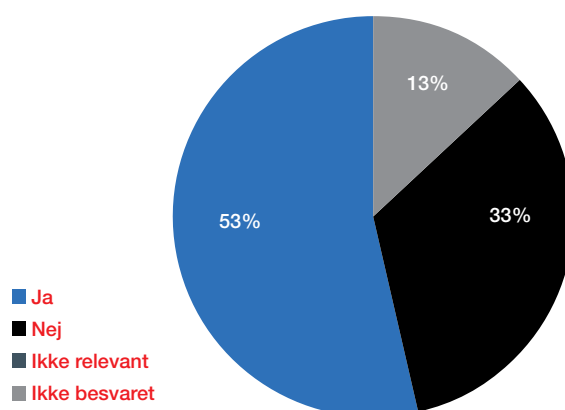
Blandt de danske pensionskasser er det (jævnfør figur 6) lidt over halvdelen af pensionskasserne, som benytter UNGPs som grundlag for deres vurdering af, hvorvidt et selskab skal ekskluderes eller ej. Godt hver tredje selskab svarer, at de ikke benytter UNGPs systematisk i forhold til eksklusion.

Hvis selskaberne benytter UN Global Compacts principper, der referer UNGPs, vil resultatet optimalt set være det samme. Det vil dog stadig kræve nøje sammenstilling med de mere detaljerede forventninger i UNGPs.

Halvdelen af selskaberne svarer, at de systematisk benytter UNGPs, når de skal afgøre om en virksomhed skal ekskluderes for negative indvirkninger på menneskerettighederne.

FIGUR 6: SPØRGSMÅL 4.B

Anvender I systematisk OECD's retningslinjer på menneskerettighedsområdet og/eller UNGP til at vurdere, om et selskab bør ekskluderes (fordi det systematisk og over tid ikke efterlever retningslinjerne)?

Note: Statistikken er lavet på baggrund af 15 besvarelser. Besvarelserne er omregnet fra decimaltal til procentvise angivelser, hvilket her medfører en procentvis total på 99%. 2 selskaber har "ikke besvaret", 5 selskaber har svaret "nej", og 8 selskaber har svaret "ja".

4. ÅBENHED OG DOKUMENTATION

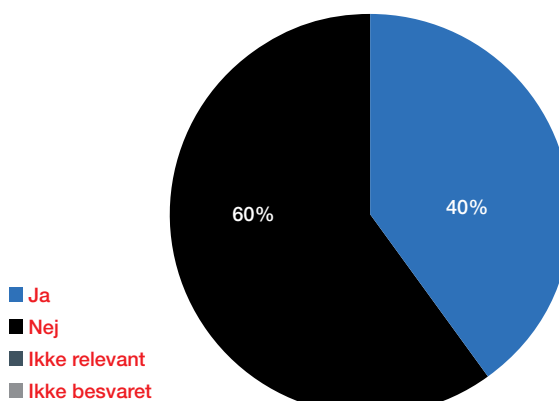
UNGPs udstikker en klar forventning om, at virksomheder eksternt redegør for sine potentielle og faktiske negative indvirkninger på menneskerettighederne og hvordan de søger at adressere disse.²² Det opsummeres populært som virksomheders ansvar for at kende og vise sine negative menneskeretseffekter - ”know and show”. Det ansvar gælder for både danske pensionselskaber og de virksomheder, som de investerer i.

Det er derfor i tråd med UNGPs, hvis danske pensionselskaber som led i dialogen med potentielt problematiske virksomheder, kræver at disse redegør offentligt for, hvordan de respekterer menneskerettighederne i en given sag. Det gør knap halvdelen af de adspurgte pensionselskaber i dag (jf. fig 7). 40% af selskaberne svarer således, at de systematisk beder om offentlige redegørelser omkring efterlevelse af UNGPs og/eller OECD’s retningslinjer fra potentielt problematiske virksomheder, som de har investeringer i.

40% af selskaberne svarer, at de systematisk beder potentielt problematiske virksomheder om at redegøre offentligt for, hvordan de efterlever UNGPs og/eller OECD’s retningslinjer.

FIGUR 7: BESVARELSE AF SPØRGSMÅL 4.C
Beder I systematisk potentielt problematiske selskaber om at redegøre offentligt for, hvordan de lever op til OECD’s retningslinjer på menneskerettighedsområdet og/eller UNGP?

22 http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciples-BusinessHR_EN.pdf - Se UNGP 17 og 21.

Note: Statistikken er lavet på baggrund af 15 besvarelser, som er omregnet fra decimaltal til procentvise angivelser. 6 selskaber har svaret ”ja” og 9 selskaber har svaret ”nej”

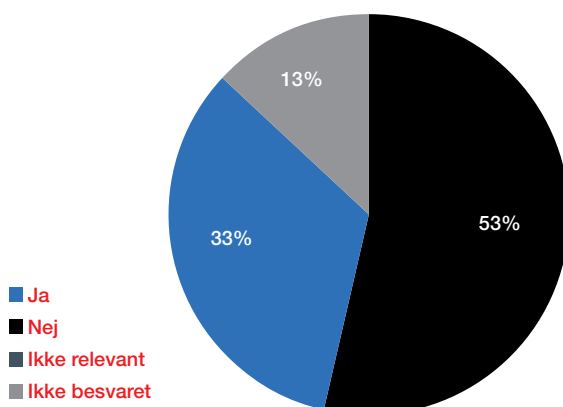
23 Vi bruger negative 'effekter' og 'indvirkninger' som synonymmer i denne analyse.

Med hensyn til pensionselskabernes egen rapportering, svarer hvert tredje selskab "ja" til (33%), at de systematisk rapporterer omkring deres potentielle forbindelse til negative indvirkninger på menneskerettighederne som investor. To selskaber, har dog ikke ønsket at svare konkret og klart på spørgsmålet (13%).

Over halvdelen af selskaberne svarer, at de ikke rapporterer systematisk omkring deres potentielle forbindelse til negative indvirkninger på menneskers rettigheder.

FIGUR 8: BESVARELSE AF SPØRGSMÅL 5

Rapporterer I systematisk omkring jeres potentielle forbindelse til negative effekter på menneskerettighederne som investor?

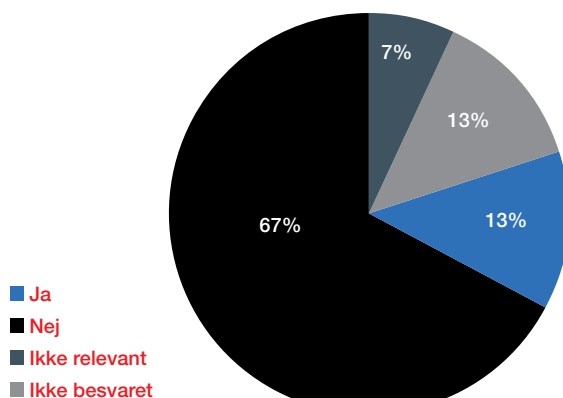

Note: Statistikken er lavet på baggrund af 15 besvarelser. Besvarelserne er omregnet fra decimaltal til procentvise angivelser, hvilket her medfører en procentvis total på 99%. 2 selskaber har "ikke-besvaret", 5 selskaber har svaret "ja" og 8 selskaber har svaret "nej".

Når der spørges eksplicit til systematisk *ekstern* redegørelse for potentielle negative menneskeretseffekter²³ svarer blot 13% "ja". Og to ud af tre svarer nej.

FIGUR 9: BESVARELSE AF SPØRGSMÅL 5.A

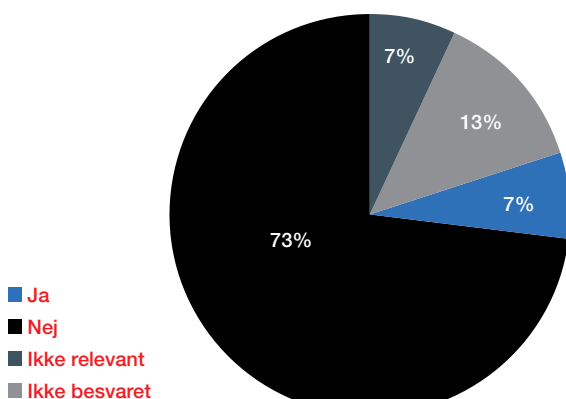
Redegør I eksternt og systematisk for potentielle og aktuelle effekter på menneskerettighedsområdet via jeres investeringer?

Note: Statistikken er lavet på baggrund af 15 besvarelser, som er omregnet fra decimaltal til procentvise angivelser. 1 selskab svarer "ikke relevant", 2 selskaber har "ikke-besvaret", 2 selskaber har svaret "ja" og 10 selskaber har svaret "nej".

Kun ét selskab svarer "ja" til, at de redegør systematisk og eksternt for efterlevelse af UNGPs i arbejdet med aktivt ejerskab.

FIGUR 10: BESVARELSE AF SPØRGSMÅL 5.B
Redegør I systematisk og eksternt for, hvordan I har levet op til OECD's retningslinjer på menneskerettighedsområdet og/eller UNGP, når I udøver aktivt ejerskab overfor selskaber, der offentligt kritiseres for ikke at respektere menneskerettighederne?

Note: Statistikken er lavet på baggrund af 15 besvarelser, som er omregnet fra decimaltal til procentvise angivelser. 1 selskab svarer "ikke relevant", 1 selskab har svaret "ja", 2 selskaber har "ikke-besvaret" og 11 selskaber har svaret "nej".

Som eksempel på en pensions-selskab, der er begyndt at udvise større åbenhed om arbejdet med aktivt ejerskab, har PFA Pension i 2015 oprettet en log på deres hjemmeside til løbende kommunikation om, hvilke virksomheder, PFA fx har stillet kritiske spørgsmål til (f.eks. Cement Roadstone Holding i forhold til Vestbredden, Syngenta m.fl.)²⁴. PFA Pension skriver i sin CSR-rapport for 2015 at arbejdet med øget transparens også vil fortsætte i 2016²⁵. Selskabet svarer samtidig til denne undersøgelse, at de for nuværende, ikke rapporterer systematisk på selskabets forbindelse til negative indvirkninger på menneskerettighederne.

Danske pensions-selskaber er væsentligt mindre åbne om deres arbejde med aktivt ejerskab end førende udenlandske investorer

Det har ikke været muligt at verificere, at pensions-selskaberne systematisk udøver aktivt ejerskab i tråd med UNGPs, OECD's retningslinjer og/eller deres egen ambition om at respektere menneskerettighederne i deres investeringer. Enkelte selskaber offentliggør enkelte navne på de selskaber, de er i dialog med, men ingen selskaber offentliggør en fuld liste eller oplyser nok detaljer om årsager til, eller indhold af dialogerne, til at en systematisk efterprøvelse kan foretages. Enkelte selskaber offentliggør slet ingen navne på problematiske virksomheder, de er i dialog med, men fortæller fx kun, at de har udøvet aktivt ejerskab over for over 100 virksomheder om mulige overtrædelser af deres politik for ansvarlige investeringer.

Det står i kontrast til praksis hos fx flere hollandske og norske investorer (se eksempler nedenfor), der udviser langt større åbenhed om arbejdet med aktivt ejerskab. Forskelle i konkurrencesituation og størrelse kan være blandt årsagerne til denne forskel – og ikke alle pensions-selskaberne anerkender, at sammenligningen er på sin plads.

²⁴ <https://pfa.dk/om-pfa/csr/ansvarlige-investeringer/> (Klik på "Læs mere om aktivt ejerskab")
²⁵ <https://pfa.dk/-/media/pfa-v2/dansk/dokumenter/om-pfa/csr/PFA%20CSR-rapport%202015.pdf?la=da-DK>, s. 22.

NORSKE KLP:

- Kommunikerer offentligt og i detaljer via deres hjemmeside, når virksomheder ekskluderes/inkluderes: Ofte udsendes en pressemeddelelse som detaljeret forklarer, hvorfor en virksomhed er blevet ekskluderet (eller inkluderet igen).

Link: https://www.klp.no/om-klp/samfunnsansvar/ansvarlige-investeringer/ekskluderte-selskaper#https://www.klp.no/polopoly_fs/1.32431.1449592730!/menu/standard/file/PM_081215_endelig.pdf

- Årlig rapport i deres NEC (Nordic Engagement Cooperation) samarbejde omkring aktivt ejerskabs-processer overfor hvert enkelt problematisk selskab.

Link: https://www.klp.no/polopoly_fs/1.33618.1461576394!/menu/standard/file/NEC_Annual%20Engagement%20Report_GES_2015_final.pdf

HOLLANDSKE TRIODOS:

- Banken har udgivet en hel rapport, som kun omhandler investeringspolitik og aktivt ejerskab. Her fremlægges processer og resultater åbent for en lang række selskaber, der nævnes ved navn.
- I bankens rapport fremlægges alle virksomheder ved navn – både i forbindelse med udvælgelsesfasen (i forhold til investeringer i virksomhederne) og i overvågningsfasen efter investering i en given virksomhed. Herunder fremlægges også, hvilke virksomheder man ikke har kunnet investere i, samt begrundelse af, hvorfor man ikke har kunne investere.

- Fremlægger klart: Udvælgelsesfase, overvågningsfase samt rapportering og feedback. Herunder, hvordan dialog med selskaber er lykkedes eller ikke lykkedes, samt hvad udviklingen har været herefter. Virksomhederne nævnes ved navn:

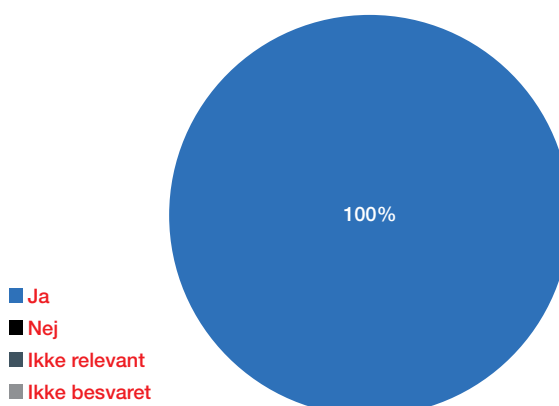
Link: <https://www.triodos.com/downloads/investment-management/research/company-engagement-report-2015.pdf>

5. KRAV TIL EKSTERNE SAMARBEJDS- PARTNERE

Alle pensionsselskaberne bruger eksterne forvaltere til at investere en del af kundernes pensionsmidler (fig. 11). I hvor høj grad pensionsselskaberne gør brug af eksterne forvaltere, varierer dog. Eksempelvis skriver Nordea Liv & Pension, at 30% af deres samlede aktieinvesteringer er eksternt forvaltet gennem investeringsfonde²⁶, mens PBU har eksterne investorer til at stå for deres investeringer generelt på et mandat fra PBU selv²⁷. De fleste selskaber i undersøgelsen redegør ikke tydeligt for det præcise omfang i offentligt tilgængeligt materiale.

Alle svarer, at de benytter eksterne kapitalforvaltere til at investere en del af kundernes pensionskroner.

FIGUR 11: BESVARELSE AF SPØRGSMÅL 6
Bruger I eksterne kapitalforvaltere?

Note: Statistikken er lavet på baggrund af 15 besvarelser. Alle selskaberne har svaret "ja".

26 https://www.nordealivogpension.dk/sitemod/upload/root/www_nordealivogpension_dk/investering/aktie-liste-151231.pdf
27 <https://pbu.dk/om-os/sadan-investerer-vi/aktieinvesteringer/>

28 <http://virksomhedsadfaerd.dk/menneskerettigheder> – kapitel 4, stykke 9 i kommentarer

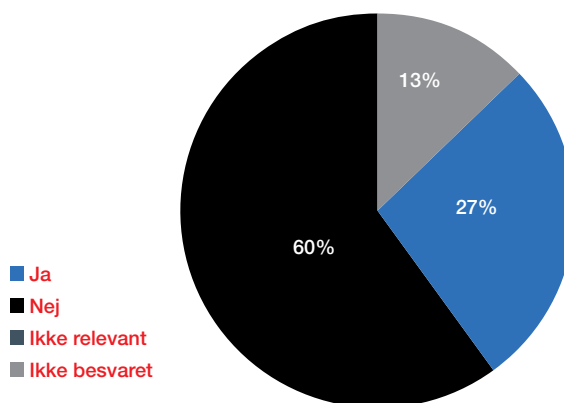
UNGPs og OECD's retningslinjer tilskriver, at en virksomhed også skal fastlægge virksomhedens forventninger på menneskerettighedsområdet til eksterne samarbejdspartnere²⁸.

Som det ses i figur 12, kræver færre end hvert tredje selskab i undersøgelsen skriftligt, at eksterne forvaltere skal investere i tråd med UNGPs eller OECD's retningslinjer. Mange pensionselskaber mener dog, at deres eksterne forvaltere alligevel gør dette i praksis (se besvarelser i bilag B).

Under hver tredje svarer entydigt "ja" til, at de stiller skriftlige krav om efterlevelse af UNGPs og/eller OECD's retningslinjer. Mange mener, det sker i praksis.

FIGUR 12: BESVARELSE AF SPØRGSMÅL 6.A

Hvis ja: Kræver I på skrift af jeres eksterne forvaltere af (dele af) jeres investeringer, at de skal investere og forvalte jeres investeringer i tråd med OECD's retningslinjer på menneskerettighedsområdet og/eller UNGP?

Note: Statistikken er lavet på baggrund af 15 besvarelser. Besvarelserne er omregnet fra decimaltal til procentvise angivelser. 2 selskaber har "ikke besvaret", 4 selskaber har svaret "ja" og 9 selskaber har svaret "nej"

Det har ikke været muligt for Mellempolitisk Samarvirke at verificere om de eksterne kapitalforvaltere lever op til UNGPs på baggrund af offentlig tilgængelig information. Dels fordi det ikke altid fremgår tydeligt, hvem pensionselskaber benytter, dels fordi de eksterne kapitalforvaltere ofte ikke redegør fyldestgørende for deres efterlevelse af UNGPs.

KONKLUSIONER

Mellempfolkeligt Samvirkes analyse af 15 af Danmarks største pensionselskabers arbejde med ansvarlige investeringer peger på, at alle selskaberne har en klar ambition om at respektere menneskerettighederne, når de forvalter danskernes pensionskroner. Men det kniber med åbenheden, og ingen af selskaberne er i mål med indarbejdelsen af FN's retningslinjer for menneskerettigheder og erhverv (UNGPs).

AMBITION & POLITIK

Alle de adspurgte pensionselskaber har således en politik for ansvarlige investeringer, der udtrykker en ambition om at respektere menneskerettighederne ved at undgå – eller via dialog imødegå - investeringer i virksomheder, der har negative indvirkninger på menneskerettighederne.

Næsten alle selskaberne i undersøgelsen (87%) giver desuden udtryk for, at de i praksis søger at efterleve FN's retningslinjer for Menneskerettigheder og Erhverv (UNGPs) og/eller OECD's retningslinjer på menneskeretsområdet uagtet, om de måtte have indskrevet disse direkte i deres politik for ansvarlige investeringer. Blot 4 ud af 15 selskaber nævner dog

UNGPs, der er de mest autoritative og krævende retningslinjer på menneskeretsområdet, direkte i deres investeringspolitik.

SCREENING

Alle selskaberne screener for overtrædelser af menneskerettighederne ved hjælp af eksterne screeningbureauer. Under halvdelen af selskaberne kræver imidlertid på skrift af deres eksterne screeningbureau, at det sker med udgangspunkt i UNGPs og/eller OECD's retningslinjer.

AKTIVT EJERSKAB – DIALOG FOR FORANDRING

60% svarer, at de arbejder systematisk med UNGPs og/eller OECD's retningslinjer, når de gennem dialog søger at påvirke selskaber til at respektere menneskerettighederne. Halvdelen af selskaberne svarer, at de systematisk benytter UNGPs, når de skal afgøre om et selskab skal ekskluderes for negative indvirkninger på menneskerettighederne.

Mange anvender FN's Global Compact-principper på menneskerettighedsområdet, som basis for deres dialog med selskaber, der potentielt (eller faktisk) forårsager eller er forbundet til menneskeretskrænkelser. Hvis arbejdet gøres optimalt, vil resultatet være det samme. I praksis vil det dog stadig kræve efterlevelse af og nøje måling op mod UNGPs.

Over halvdelen af selskaberne svarer, at de ikke rapporterer systematisk omkring deres forbindelse til negative indvirkninger på menneskers rettigheder.

ÅBENHED OG DOKUMENTATION

Det har helt generelt ikke været muligt at sammenholde selskabernes svar og politikker for ansvarlige investeringer med resultaterne af deres screeninger, fordi ingen af de adspurgte selskaber offentliggør mere end eksempler på resultaterne af deres screeninger. Det er således ikke muligt på baggrund af offentlig tilgængelig information at verificere, at

selskaberne systematisk lever op til forskrifterne i UNGPs, såvel som selskabernes egne politikker for ansvarlige investeringer.

Det har heller ikke været muligt at verificere, at selskaberne systematisk udøver aktivt ejerskab i tråd med UNGPs, OECD's retningslinjer og/eller deres egen ambition om at respektere menneskerettighederne, når de investerer.

Enkelte selskaber offentliggør eksempler på de selskaber, de er i dialog med. Men ingen selskaber offentliggør en fuld liste eller oplyser nok detaljer om årsager til, eller indhold af, dialogerne, til at en systematisk verificering kan foretages. Flere selskaber offentliggør slet ingen navne, men fortæller kun, at de har udøvet aktivt ejerskab over for flere end 100 virksomheder vedrørende manglende efterlevelse af pensionselskabernes politik for ansvarlige investeringer.

Over halvdelen af selskaberne svarer, at de ikke rapporterer systematisk omkring deres forbindelse til negative effekter på menneskers rettigheder som investor.

Danske pensionselskaber synes generelt at være væsentligt mindre åbne om deres arbejde med aktivt ejerskab end førende udenlandske investorer fra for eksempel Holland eller Norge.

KRAV TIL SAMARBEJDSPARTNERE

Alle selskaber svarer, at de benytter eksterne kapitalforvaltere til at investere en del af kundernes pensionskroner. Under hver tredje svarer entydigt "ja" til, at de stiller skriftlige krav om efterlevelse af UNGPs og/eller OECD's retningslinjer. Mange af selskaberne mener dog, at det sker i praksis.

Det har ikke været muligt for Mellempfolkeligt Samvirke at verificere om de eksterne kapitalforvaltere lever op til UNGPs på baggrund af offentlig tilgængelig information. Dels fordi det ikke altid fremgår tydeligt, hvem pensionselskaber benytter, dels fordi de eksterne kapitalforvaltere ofte ikke redegør fyldestgørende for deres efterlevelse af UNGPs.

ANBEFALINGER TIL PENSIONS- SELSKABERNE

På baggrund af analysen, anbefaler Mellempfolkeligt Samvirke, at selskaberne øger indsatsen for at sikre tilliden til, at de har en robust tilgang til ansvarlige investeringer, der lever op til deres ansvar for at respektere menneskerettighederne.

Det er, nu, fem år siden at UNGPs blev vedtaget. Mellempfolkeligt Samvirke mener, at det er på høje tid, at danske pensionselskaberne for alvor får indarbejdet UNGPs forskrifter i alle led af deres arbejde med ansvarlige investeringer. Ikke mindst, når det kommer til åbenhed omkring arbejdet med at imødegå de negative indvirkninger på menneskerettighederne, som pensionselskaberne er forbundet til via deres investeringer.

Hvilke skridt der er relevante afhænger af det enkelte selskabs nuværende beredskab. Ingen af selskaberne i analysen er dog, efter Mellempfolkeligt Samvirkes vurdering, fuldt i mål med arbejdet med implementeringen af UNGPs, hvilket ganske få af selskaberne da også giver udtryk for.

Relevante skridt kunne for eksempel være, at det enkelte selskab:

1. Tydeliggør, hvad det mener med ambitionen om at respektere menneskerettighederne ved tydeligt at indarbejde reference til de mest krævende retningslinjer på området (UNGPs) i deres politik for ansvarlige investeringer og underliggende retningslinjer for ansvarlige investeringer;
2. Sikrer at dets politik for ansvarlige investeringer opfylder UNGPs fem krav²⁹ til virksomheders menneskeretspolitikker;
3. Indarbejder passende processer for 'nødvendig omhu' for negative indvirkninger på menneskerettighederne i alle faser af arbejdet med ansvarlige investeringer;
4. Øger åbenheden omkring sine screeninger for negative indvirkninger på menneskerettighederne - og hvordan selskabet søger at påvirke virksomheder via aktiv ejerskabs-dialog;
5. Forpligter sig til at rapportere efter "UN Guiding Principles Reporting Framework"³⁰ for at sikre systematisk ekstern redegørelse for selskabets forbindelse til negative indvirkninger på menneskerettighederne som investor;
6. Kræver systematisk ekstern rapportering i tråd med UNGPs af de virksomheder, pensionselskabet investerer i;
7. Kontraktligt forpligter sine eksterne samarbejdspartnere til at efterleve UNGPs og løbende følger op på, om dette sker i praksis;
8. Sikrer passende intern kompetence og ressourcer til at vurdere om alle dele af arbejdet med ansvarlig investering følger UNGPs og selskabets politik på området.

²⁹ http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciples-BusinessHR_EN.pdf - Se UNGP 16.

³⁰ Læs mere om UN Guiding Principles Reporting Framework hér: <http://www.ungpreporting.org/>

BILAG A: METODE

Mellempolkeligt Samvirkes (MS) brancheanalyse af danske pensionselskaber aktive arbejde med FN's retningslinjer for erhverv og menneskerettigheder og OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder på menneskerettighedsområdet er metodiske foretaget via to tilgange. Den første metodiske tilgang er en skrivebordsanalyse. Her har MS gennemgået femten af de største danske pensionselskaber politikker på menneskerettighedsområdet og deres arbejde med efterlevelse af UNGPs og OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder på menneskerettighedsområdet. De femten pensionselskaber er AP Pension, Danica Pension, Industriens Pension, Juristernes og Økonomernes Pensionskasse (JØP), Lærernes Pension, Nordea Liv & Pension, Pensam, Pension Danmark, PFA Pension, PKA, Pædagogernes Pensionskasse (PBU), Sampension, SEB Pension, Topdanmark, og Unipension. Vores skrivebordsanalyse er mere konkret blevet udarbejdet ved at gennemgå pensionselskabernes politik for ansvarlige investeringer, deres nyeste årsrapporter, nyeste rapporter om ansvarlig investering (CSR-rapporter), pensionselskabernes hjemmesider omhandlende ansvarlig investering og/eller andre relevante offentlige dokumenter med en skæringsdato ved 1. april 2016. I vores analyse har vi analyseret, hvorvidt UNGPs eller OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder konkret optræder i pensionselskabernes offentligt tilgængelige materiale samt, hvorvidt pensionselskaberne udviser den grad af åbenhed og offentlig rapportering, som UNGPs tilskriver på en række områder såsom screening af mulige (og nuværende) investeringer og aktivt ejerskab. Endelig har vi efterspurgt (og i få tilfælde modtaget) nyt materiale, som er kommunikeret eksternt fra pensionselskaberne efter den 1. april 2016. I de tilfælde, hvor vi har modtaget nyt materiale, er dette blevet inkluderet i vores skrivebordsanalyse.

Den anden metodiske tilgang til brancheanalysen er en analyse foretaget på baggrund af pensionselskabernes svar på i alt tolv lukkede spørgsmål, omhandlende deres efterlevelse af de ovennævnte retningslinjer, som MS har sendt til alle pensionselskaberne. Som udgangspunkt efterspurgt vi konkrete svar; "ja", "nej" eller "ikke relevant" og begrundelser for pensionselskabernes svar. På baggrund af pensionselskabernes svar, er der efterfølgende lavet statistisk arbejde, hvor svarene er blevet sammenlagt og omregnet til procent. Det grafiske resultat af det statistiske arbejde optræder i brancheanalysen.

Vi modtog svar fra samtlige femten pensionselskaber, men det viste sig hurtigt, at spørgsmålene var sværere at svare konkret på, end først antaget. Derfor er svarene blevet kvalificeret ved, at MS har fortolket på de svar fra pensionselskaberne, hvor der ikke konkret blev svaret "ja", "nej" eller "ikke relevant". Efterfølgende har MS efterspurgt bekræftelse på fortolkningen af pensionselskabernes svar og præcisering på de spørgsmål, hvor der ikke blev svaret "ja", "nej" eller "ikke relevant". I de få tilfælde, hvor der ikke er blevet givet tydelige og konkrete svar, hverken i første eller anden 'runde', er svarene fra pensionselskaberne blevet oplistet som "ikke besvaret" i vores efterfølgende statistiske arbejde. MS' efterspørgsel efter kvalificeret svar har haft den konsekvens, at MS ikke kan fralægge sig ansvaret for, at selv nogle af de kvalificerede svar (ja/nej/ikke relevant) til det efterfølgende statistiske arbejde nødvendigvis beror sig på en grad af fortolkning. MS er klar over, at fortolkningen kan skabe en fejlmargen, men MS anser denne fejlmargen som mindre, end hvis ikke-konkrete svar var blevet brugt til det statistiske arbejde. Overordnet set er MS klar over, at udfordringer med manglende konkrete svar og den efterfølgende fortolknings- og kvalificeringsproces, kan have medført en mindre grad af

reliabilitet, men anser ikke nedgangen i reliabilitet som et problem for brancheanalysens konklusioner. Alle spørgsmål, fortolkning fra MS' side og kvalificerede svar fra pensionselskaberne er vedlagt i bilag B til brancheanalysen.

De to metodiske tilgange er blevet samlet under én analyse i hovedpapiret, således at både skrivebordsanalysen og analysen af pensionselskabernes egne svar indgår i brancheanalysen. Desuden er brancheanalysen blevet sendt rundt til afklaring og kommentarer hos de undersøgte pensionselskaber inden lancering ³¹.

31 Efter at have set første udkast til brancheanalysen samt bilag hertil, har to pensionselskaber afgivet nye kommentarer som ændrer nogle af deres svar på vores spørgsmål – eksempelvis fra "ikke besvaret" til "ja". De to pensionselskabers nye svar er blevet indregnet i vores statistiske arbejde, ligesom de optræder i Bilag B.

BILAG B: SVAR FRA PENSIONS- SELSKABERNE

Se separat dokument.

Mellempfolkeligt Samvirke er en sammenslutning af mennesker, som sammen med ActionAid arbejder i over 40 lande med at styrke menneskerettigheder for at udrydde fattigdom.

 Mellempfolkeligt Samvirke
act:onaiddenmark